

Bijzondere waarnemingen in onze regio

Door: Marc Buise

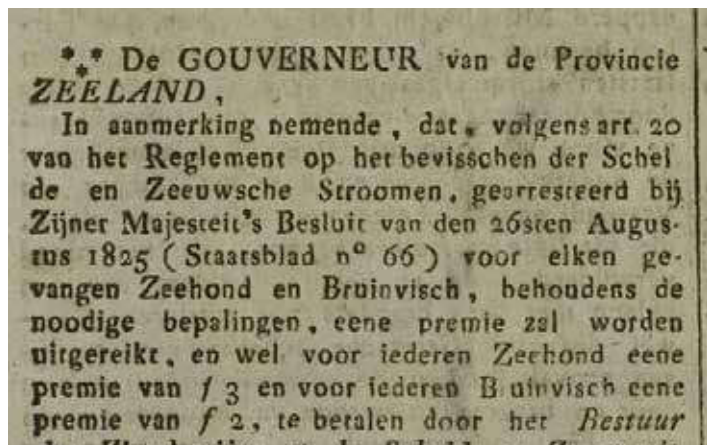
In deze rubriek wordt er iets verteld over enkele zeldzame waarnemingen die in de voorafgaande periode zijn gedaan. De hoofdbron daarvoor is de site waarneming.nl. Maar u kunt uw bijzondere waarneming ook direct aan mij melden via bertusbvb@gmail.com. Graag ontvang ik dan compact, in enkele zinnen, welke waarneming is gedaan met wat specifieke kenmerken van de betreffende soort en een bijbehorende foto die minimaal 2,5 MB groot is. Dit keer een bijdrage van Henk Castelijns over de Draaihals en van Marc Buise over Bruinvissen.

Draaihals op Vogelringstation Saeftinghe

In Saeftinghe worden sinds 7 oktober 1995 zangvogels geringsd. Tot en met oktober 2016 werden 41.360 vogels gevangen. Dat gebeurt met behulp van in rietvelden opgestelde mistnetten. Op 20 augustus was een Draaihals de vangst van de dag. Het is pas de 2^e keer dat de soort in de netten hing. De 1^e keer was op 4 september 2010.

Draaihals gevangen op 20 augustus 2016. De vogel had een vleugellengte van 94mm, woog 30,3 gram en werd door Jennifer Rowlands van een ring voorzien. Foto Henk Castelijns

De Draaihals is een kleine spechtensoort die zijn voedsel, vooral mieren maar ook wel andere ongewervelden, op de grond zoekt. Op de zandgronden in de oostelijk helft van Nederland broeden 30-50 paren (sovon.nl). Draaihalzen overwinteren in Afrika ten zuiden van de Sahara. In Zeeland is de soort schaars. Het merendeel van de waarnemingen is tijdens de voor- en na-jaarstrek in april/mei en augustus/september (waarneming.nl). De vangst vond plaats in een rietveld. Opmerkelijk voor een soort die vooral van mieren leeft. De dag dat de vogel werd gevangen was het de 1^e open dag ooit op het Vogelringstation Saeftinghe. De bezoekers waren die dag spekkoper.

De Goessche Courant 26 mei 1826

Een bruinvis in Saeftinghe

Op 24 april 2016 vonden we een aangespoelde bruinvis op het strand in een verzande geul van de Noord in het Verdronken Land van Saeftinghe. Het dier was zwaar aangetast maar niet alleen als gevolg van ontbinding. Het dier was nog tamelijk vers. Bij onderzoek bleek dat het op een gewelddadige wijze om het leven was gekomen. Dat was ook het geval bij het aangespoelde mannetje dat op 23 oktober 2016 werd gevonden ten oosten van de Nol van Baalhoek.

De tijd dat er honderden bruinvissen de Westerschelde opzwommen is reeds lang voorbij. In de 19^e eeuw was dat nog de gewoonste zaak van de wereld. Zo werd hun aantal in 1889 geschat op 500 stuks. Vanuit visserijkringen was men beducht voor deze kleine visetende walvissoort. Evenals zeehonden, waarvan er omstreeks 1890 in de Westerschelde zo'n 1.000 leefden, beschouwde men de dieren als onwelkome concurrenten van de visserij. Ze werden dan ook vaak in een adem genoemd en fanatiek bestreden. Tot 1857 stond er op het doden van deze dieren een premie, voor elke bruinvis twee gulden en voor elke zeehond drie gulden, voorwaar geen kleinigheid in die dagen. De premie bestond al in de tijd dat de Schelde nog werd beschouwd als "de rijkste in visschen van alle rivieren van Europa". Beide soorten kregen in eerste instantie de schuld van de sterk teruglopende visstand in de tweede helft van de 19^e eeuw. In werkelijkheid waren dat overbevissing, waterverontreiniging en de afdamming van het Kreekrak. Deze oorzaken deden uiteindelijk ook de bruinvis en de zeehond de das om. Ook de omschrijving "schadelijk wild" in de jachtwet deed daar weinig goed aan. De aantallen liepen reeds in de eerste helft van de 20^e eeuw terug. Na de tweede wereldoorlog raakte de soort pas echt in de problemen. De populatie kwam in een vrije val terecht. Desondanks bleef men de dieren fel vervolgen. Tot 1947 werden op de Westerschelde onbepaald jachtvergunningen verstrekt. Uiteindelijk werd de jacht op bruinvis en zeehond in 1963 verboden. Toen was het in feite al te laat want er zwommen nog amper bruinvissen in de Westerschelde; trouwens in alle Nederlandse, Belgische en Duitse wateren. Ook

Kaart van Saeftinghe met vondsten en waarnemingen 2000-2016

Draaihals. Foto Henk Casteleijns

met de visserij was het praktisch gedaan. Vanuit visserijkringen begon men eindelijk in te zien dat het niet die paar bruinvissen en zeehonden waren die daaraan ten grondslag lagen. Omstreeks 1970 was de waterkwaliteit rondom Saeftinghe zo slecht dat er vrijwel geen leven meer in mogelijk was. Het was dan ook heel bijzonder dat er op zaterdag 10 maart 1973 een levende bruinvis werd gevangen in het Speelmansgat in Saeftinghe. Het dier oogde verre van gezond, was overdekt met een soort schimmel en is kort daarna gestorven. Op 20 oktober van dat jaar werd de soort eindelijk beschermd via de Natuurbeschermingswet.

Sedertdien is er veel veranderd. De onbepaalde lozingen vanuit de industrie en van huishoudelijk afval zijn grotendeels een halt toegeroepen. Gedurende de jaren 1980 zien we in de rivier een voorzichtig herstel van de visstand. Dat herstel heeft zich tot in onze tijd voortgezet. Volgend op dit herstel nemen ook de zeehonden terug toe, eerst alleen volwassen dieren, later worden er op de platen weer jongen geboren. Momenteel leeft er een honderdtal zeehonden in de Westerschelde. De bruinvis herstelt zich ook maar minder opvallend dan de zeehond. Deels komt dat doordat deze walvis het grootste deel van zijn leven onder water doorbrengt. Zichtwaarnemingen en vondsten zijn er vooral uit het westelijke deel van het estuarium. Vanaf de vogeltelpost bij Breskens krijgt men vrijwel dagelijks

bruinvissen te zien. Sedert kort is dat ook bij Perkpolder het geval (med. L. Calle). In het oosten is dat stukken minder en betreft het veelal vondsten. Toch zit er vooruitgang in. In 2016 zijn er in april minstens twee keer zwemmende bruinvissen gezien in het water dat Saeftinghe omspoelt. Ook het aantal vondsten neemt toe in en rond Saeftinghe: tussen 2000 en 2010 drie vondsten en tussen 2010 en 2017 al zeven vondsten. Opmerkelijk is dat vier van de vondsten afkomstig zijn van het schorretje bij Baalhoek. Uit de vondsten blijkt dat het leven van een bruinvis in de Westerschelde niet gemakkelijk is. De dieren hebben te maken met visnetten waarin ze kunnen verdrinken, waterverontreiniging, geluidsverstoring door de drukke scheepvaart, overbevissing (voedselgebrek) en sedert enkele jaren predatie door de grijze zeehond. Mogelijk heeft het bij De Noord gevonden dier aan een dergelijke predatie zijn dood te danken.

Waarnemingen (de ongepubliceerde waarnemingen zijn inmiddels op Waarneming.nl geplaatst):

10-03-1973	1† monding Speelmansgat tegen vaargeul, niet op waarneming.nl
05-12-2001	1† monding IJskelder tegen vaargeul
16-05-2006	1† eiland radartoren
14-10-2008	1† Konijnschor (Jos Neve), niet op waarneming.nl
08-01-2011	1† strand plateau (Stan van Dievoet), niet op waarneming.nl
15-01-2012	1† schor Baalhoek tegen Kruispolderhaven
03-05-2013	1† naast Nol Baalhoek
09-04-2014	1† Spauwer
19-04-2014	1† naast nol Baalhoek
02-04-2016	1 ex. vaargeul tegenover haven Hedwigepolder
03-04-2016	3 ex. vaargeul naast Middelpaai
24-04-2016	1† De Noord
23-10-2016	1† naast nol Baalhoek

Bronnen

Krantenbank Zeeland
www.waarneming.nl

De aangespoelde bruinvis in de Spauwer. Foto Bas de Maat

De aangespoelde bruinvis van De Noord. Foto Jenny Buise